

- ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : การรวมตัวของประชาชนเพื่อการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย
ของตนเองในชุมชนชนบท
- ชื่อผู้เขียน : นางสาวนภาพร มุลมิ่ง
- ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต : สาขาวิชาการศึกษาอกระบบ
- คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลิ้มสุวรรณ ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.เจ็ดหล้า สุนทรวิภาต กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.นศิน แดงจวง กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการรวมตัวของประชาชนเพื่อการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยของตนเอง
ในชุมชนชนบท มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการรวมตัวในการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย รวมทั้ง
เงื่อนไขและปัจจัยที่ส่งผลต่อการรวมตัวของประชาชนเพื่อการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์
อย่างไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม และการเข้าร่วมกิจกรรมกับ
ชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน รวมทั้งศึกษาจากเอกสารวิชาการ และวิจัยที่เกี่ยวข้อง
สรุปผลการวิจัยดังนี้

การรวมตัวของประชาชนเพื่อการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยนั้น พบได้ตั้งแต่อดีตจนถึง
ปัจจุบัน และพบได้มากในชุมชนที่มีการก่อตั้งมานาน และประชาชนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันตาม
บทบาทของบุคคลในชุมชน มีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น ทำให้ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัว

กันเพื่อพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนเห็นว่ามีความสำคัญมาก เมื่อสุขภาพอนามัยดี คุณภาพชีวิตก็ย่อมดีไปด้วย

การรวมตัวของประชาชนเพื่อการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย พบได้ 2 ลักษณะคือ การรวมตัวของประชาชนเพื่อการพัฒนาสุขภาพอนามัยโดยตรง หรือการรวมโดยเป็นทางการ ซึ่งประชาชนเป็นผู้ที่ดำเนินกิจกรรมทางด้านสุขภาพด้วยตนเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ทำให้มีแบบแผนการดำเนินกิจกรรมที่ชัดเจน มีระเบียบกฎเกณฑ์ เช่น การรวมตัวของผู้สูงอายุ การรวมตัวของอาสาสมัครสาธารณสุข และการรวมตัวของเยาวชน เป็นต้น การรวมตัวของประชาชนอีกลักษณะหนึ่งคือ การรวมตัวของประชาชนเพื่อการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยโดยอ้อม ซึ่งเป็นการรวมตัวของประชาชนโดยธรรมชาติ โดยประชาชนจะมีการรวมตัวกันเป็นครั้งคราว เมื่อมีปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัยเกิดขึ้นในชุมชน เช่น การรวมตัวของประชาชนเมื่อมีโรคอุจจาระร่วงอย่างแรงระบาดในชุมชน หรือเมื่อประชาชนในชุมชนมีปัญหาด้านความไม่สะดวกในการใช้สถานบริการทางด้านสุขภาพ ประชาชนจึงรวมตัวกันขึ้นเพื่อจัดหาสถานบริการทางด้านสุขภาพตั้งไว้ในชุมชน เพื่อความสะดวกในการใช้บริการด้านสุขภาพ แม้บ้านจะมีการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาทางด้านโภชนาการ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อสุขภาพอนามัยเช่นกัน

การรวมตัวของประชาชนเพื่อการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยดังกล่าว มีเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการรวมตัวของประชาชนหลายประการด้วยกันคือ ความสัมพันธ์และบทบาทของบุคคลในชุมชน การติดต่อกันระหว่างประชาชนในชุมชน และความผูกพันกันของบุคคลเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการรวมตัวของประชาชนเพื่อการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย ส่วนเงื่อนไขด้านการปกครอง การนิเทศ และการควบคุมกำกับ จะมีอิทธิพลต่อการรวมตัวของประชาชน โดยเฉพาะการรวมตัวโดยเป็นทางการ นอกจากจะมีเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการรวมตัวของประชาชนเพื่อการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยแล้ว ยังคงมีปัจจัยที่เป็นตัวเสริมให้เกิดการรวมตัวของประชาชน ได้แก่ ความต้องการและเป้าหมายที่คล้ายกันของประชาชน การมีผลประโยชน์ทางด้านสุขภาพอนามัยร่วมกัน รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์แก่กันและกันของประชาชน

Thesis Title : People Grouping for Health Care Development in
Rural Community

Author : Miss Napaporn Moonmong

M.Ed. : Nonformal Education

Examining Committee :

Assoc.Prof. Dr.Chukiat Leesuwan Chairman

Assoc.Prof. Dr.Cherdla Suntornwipart Member

Assoc.Prof. Dr.Pasina Taengchuang Member

Abstract

This thesis was designed to examine patterns and characteristics of people's organization toward health development goal as well as factors and conditions affecting their organization.

The study was of qualitative nature. The researcher collected data through focus group discussions, informal interviews, participatory and non-participatory observations, participation in community activities, analysis of academic papers and documents as well as other related research studies.

Findings were as follows :

People's organization for this particular purpose had a very long history and was most often found in long established communities. Community members related to one another on the basis of their socially prescribed roles. They were found to be closely tied together and banded for various community development goals. In particular, they felt health development to be one such important activity and goal believing that once their health was good, so would their quality of life.

Two types of health development-oriented organization were delineated. One type was directly oriented toward health development goal. They formally organized undertaking health-related activities by themselves and receiving support from both the public and private sectors. Therefore, the groups' operational patterns were clearly arranged having, for example, clearly set rules and regulations. Organized groups in this type included, for example, senior citizens', health volunteers' and youth groups, etc. On the other hand, the other type was indirectly involved with health development matters. People's organization was a natural phenomenon and of ad hoc nature when their community experienced health problems, e.g., when a serious diarrhea occurred, or when community members had difficulties with health service places. They, then, banded together in search of their own community health service center. Or in another instance, housewives organized for nutritional development purposes feeling that nutrition was very important to people's health.

Factors and conditions influencing their organization for health purposes were found to vary. Key among them were found to be interpersonal relationships and people's socially prescribed roles as well as personal contacts among community members, etc. On the other hand, as far as formally organized groups were concerned, officially administrative conditions/factors, and official supervision, control and directing were found to one way or another affect the people's organization efforts.

Furthermore, certain factors conducive to the people's group formation and organization were also identified. They were, for example, the people's similar needs and objectives, their perceived common health benefits, health-related knowledge transmission expectations as well as perception of benefits to be gained from organized exchanges of experiences among themselves.